

A RÉGI JÓ PEST

(16)

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

A BELGRÁDI KIRÁLYGYILKOSSÁG.

1903 június 10-én történt a belgrádi királygyilkosság és június 15-én Belgrádban kikiáltották Karagyorgyevics Pétert királlyá. A szerb királygyilkosságnak és trónváltásának külpolitikai következményei voltak. 1903 augusztus 31-én Edward angol király meglátogatta Bécsben Ferenc József királyt, egy hónap múlva, szeptember 30-án Miklós cár kereste fel Bécsben Ferenc Józsefet. Mindkét látogatásnak az volt a célja, hogy Ferenc Józsefet rábírják, hogy szakítson a német szövetséggel.

1903 augusztus 9-én két érdekes gyűlés volt Budapesten. Ugyanaznap gyűléseztek a kiskereskedők, akik tiltakoztak a vasárnapi munkaszünet kiterjesztése ellen és ugyanakkor tartottak gyűlést a kereskedelmi alkalmazottak, akik viszont a vasárnapi munkaszünet kiterjesztését követelték.

Érdekes vendége volt a fővárosnak Sven Hedin, a neves ázsiai kutató, aki ekkor járt először Budapesten és ázsiai utjáról az új Urániában előadást tartott. Február 19-én a Nemzeti Színházban ünnepelték Jókai Mór hetvennyolcadik születésnapját. Ez alkalomból került színre századszor az Aranyember.

Az Uránia Színház ez esztendőben nyitotta meg kapuit, ugyancsak 1903 november 6-án nyílt meg a Király Színház, Beöthy László igazgatása alatt, az „Aranyvirág” Martos—Huszka operettel.

Szeptember 29-én a Népszínházban cigányverseny volt, amelyen a díjat Banda Marci és Kóczé Antal nyerték meg.

Szeptember 21-én halt meg Laucsik Máté, a szegedi királyi biztosság volt vizsgálóbírája. Laucsik Máté nevét valamikor az egész országban ismerték. Amikor Ráday Gedeon lement Szegedre, hogy a haramiavilágot kirtsa, Laucsik Máté volt a vizsgálóbírója, aki könnyört nem ismerő módon vállalta a haramiákat. Nagy részvétet kellett október 25-én Fadrusz János, a neves szobrászművész korai halála. Fadrusz csinálta többek között a kolozsvári Mátyás-szobrot is.

1903-ban érdekes hírt vitt szét a világba a táviró. Krimitschau szászországi városban a szövőmunkások bérmozgalmat kezdtek. Sztrájkjal fenyegetőztek, mire az összes krimitschauer szövőgyárak kizárták a munkáso-

kat és tárgyalásokat sem kezdtek addig, amíg a kenyér nélkül maradt munkások behódoltak. Ez volt az első munkáskizárás. Azóta ez a szó: „Krimicsau” átment a köztudatba és a munkáskizárást mindenütt ezzel a szóval fejezik ki.

Nagy részvétet keltett a Turul léghajó szerencsétlensége. A Turul léghajót a gázgyár Tutaj-utcai telepén töltötték meg gázzal és ot. is szállt fel. A felszállás után a vihar a léghajót egy gyárkéményhez ütötte és a gáz fölrobbant. A léghajó kosarában volt Ordódy Pál nagybirtokos, aki azonnal meghalt. Tolnay Lajos, a híres geológus és Kubik Gyula, a későbbi képviselő, szintén a gondolában voltak, lezuhantak és heteken keresztül élet-halál között lebegtek.

A PÁRIZSI ÁRUHÁZ ÉGÉSE.

Igen sok szerencsétlenség történt az 1903. esztendőben. A legnagyobb volt augusztus 24-én a Párisi Áruház égése. A Párisi Áruház a Kerepesi-ut (Rákóczi-ut) és Klauzál-utca sarkán állott. Az áruházhoz tartozott a pince, a földszint és a félemelet, míg a többi emeleten magánlakások voltak. Augusztus 24-én este hét órakor, minden valószínűség szerint, rövidzárlat következtében tűz támadt az áruház földszintjén. A tűz a rengeteg játékárú és könnyen égő árú között viharos gyorsasággal terjedt. Az áruházban tüzijátékok, fegyverek és lőszer is volt. A tűz másodpercek alatt lángbaborította az egész földszintet. A lángok belekaptak a félemelet ablakaiba, az ablakok betörték és a lángok fölgyújtották a félemeleti raktárt. A lángok csakhamar elérték a második emeletet, majd a harmadikat és a negyediket. A házban lakók menekülését lehetetlenné tette az, hogy a kapu alatt is kirakatok voltak, amelyekben tüzijátékok és lőszer volt. A robbanások folytán lehetetlen volt a kapun kimenni és a tűz elől a lakók emeletről-emeletre menekültek. A tüzőltók kivonultak, de a lángtengerrel szemben tehetetlenek voltak. Az egész épület lángokban állott. A legfelsőbb emelet ablakaiban kétségbeesett sikoltozással várták a segítséget a bennszorult lakók. A fából készült tüzőltólétra felállításáról szó sem lehetett, mert azok is léegtek volna. Az embereket nem tudták másképp megmenteni, csak ha leugranak.

A tűzoltók ponyvákat feszítettek ki és az összesereglett emberek torkaszakadtukból ordítottak a halálrémült lakók felé:

— Leugrani! Leugrani!

A bennszorultak látták, hogy egyéb menekülési út nincs, egymásután ugrottak ki a negyedik emeleti ablakból. A füst és a tűz miatt azonban eltévesztették az irányt és a ponyvák mellé ugrottak, ahol összetört tagokkal, holtan kerültek el. Tizenhárom halottja volt a Párisi Áruház égésének. Tizenkettő közülük leugrott, egy bennégett az épületben. Az áldozatok között volt az áruház tulajdonosának, Goldbergernek a felesége is. Igen sokan megsebesültek.

FERENC JÓZSEF A RÓKUS-KÓRHÁZBAN.

Ferenc József király a tüzvészkor Budapesten tartózkodott. Másnap, augusztus 25-én megnézte a borzalmasan leégett házat és meglátogatta a Rókus-kórházban fekvő sebesülteket.

A tűz után a lapok éles támadásokat intéztek Scerboszky Szaniszló pesti tűzoltófőparancsnok ellen. Azt vetették a szemére, hogy az általános szerencsétlenség és pánik közepette, amikor a halálos ugrások történtek, két tűzoltó segítette fel nagy udvariasan Scerboszkyra a fehér aszbesztköponyegét. Azért is támadták, hogy a mentőponyvák szakadtak voltak.

A Párisi Áruház égése után, szeptember 15-én a József-köruti Schneider-féle művirágüzlet műhelyében ütött ki tűz. A kis műhelyben sok munkásleány dolgozott. A tűz kitörésekor a kis ajtón nem tudtak elég gyorsan kimenekülni és hárman bennégték.

Abban az évben még egy nagy tűz volt. Február 5-én, amikor a Newyork-palota tetete gyulladt ki.

BONTSÁK LE AZ ORCZY-HÁZAT!

November 10-én bedőlt a Károly-köruti Orczy-ház egyik épületrésze. A beomlás a régi épület gerendáinak korhadása miatt történt. Az Orczy-házban lakott évtizedeken keresztül Hódossy Imre nagynevű ügyvéd és képviselő. A beomlás következtében Hódossy összes szobái kettéváltak. Az ujságok már ekkor követelték, hogy az Orczy-házat bontsák le. Azóta sem történt ez meg.

MICSINAY MEGSZÖKIK A FÉLMILLIÓVAL.

1903 június 3-án történt a híres Micsinay-féle eset. Micsinay postaszolga, aki a Hernáducai postahivatalban dolgozott, elhajtotta a postahivatal elől a kocsit, amelyben félmillió korona volt. A kocsit később megtalálták a Fehér-uti dűlőben. Krecsányi detektívönök vezetésével óriási hajsza indult a vakmerő postarabló kézrekerítésére. Napok múlva Hatvan tájékán a vetések között sikerült Micsinayt elfogni.

Európát hamis tizdollárosokkal és hamis huszfontosokkal árasztották el. Az egész világ rendőrsége nyomozott és a szálak Budapestre vezettek. Krecsányi ismét zseniális nyomozást csinált. Megállapította, hogy a hamis bankógyár az Andrássy-ut egy villalakásában van, amelyet Jacobi nevű mérnök bérelt. Jacobi idejekorán megérezte a baj, és megszökött, a bankógyárat azonban teljes épségben megtalálták és lefoglalták.

Tragikomikus eset történt a Szerecsen-utcában egy kisebb szállodában. Az éjszakai órákban a szálloda lépcsőháza leszakadt és a tűzoltók hozták le létrán a szálló vendégeit. Az eset következtében igen sok családi botrány és válóper volt és hosszú ideig mulattak rajta Pesten.

Az év történetéhez tartozik még az is, hogy a főkapitány rendeletet adott ki, amelyben megtiltotta, hogy a délutáni kocsikorzó órái alatt a Stefánia-uton autók közlekedjenek.

AZ ELSŐ PESTI MOZI.

1904-ben jelent meg az első mozirendelet. A mozgófényképeket 1895-ben fedezték fel a Párisi Lumière testvérek. Néhány esztendő múlva már egész Európában elterjedt a hire a csodálatos mozgó „laterna magicá”-nak. Egy budapesti élelmes kávéos hozta először Pestre a mozit. A Kerepesi-ut és Huszár-utca sarkán volt a Sport-kávéház. A kávéház vendégeinek mulattatására a falra lepedőt szögeztek és a Párisból hozott vetítőkészüléken itt mutatták be az első moziképeket. A Sport-kávéház dicsőségét megirigyelte a konkurrens Wekerle-kávéház, amely a Kerepesi-ut és Szövetség-utca sarkán volt. Csakhamar a Wekerle-kávéházban is bemutatták a „mozgófényképeket”. A két kávéházból azután a mozigép kikerült a városligeti mutatványosbódéba. A budapesti közönség nagy tetszéssel fogadta a mozgófényképet. Az akkori primitív képeken még feliratok sem voltak és ki-kialtító magyarázta a közönségnek a mozikép szövegét. A Városligetben különösen nagy sikere volt a mozimagyarázónak, aki előszeretettel használt idegen kifejezéseket, de egyetlen eset sem volt, hogy jól ejtette volna ki. A városligeti vurstliban hamarosan négy-öt mozi nyílt meg és a téli hónapokban a mozik beköltöztek a város különböző helyiségeibe. Ekkor még semmiféle engedély sem kellett a mozihoz. Ott nyitott mindenki mozit, ahol akart, minden ellenőrzés nélkül. 1902-től kezdve gombamódra szaporodtak a kisebb-nagyobb mozik. 1904-ben adta ki a főkapitány a rendeletet, amelyben engedélyhez kötötte a mozgófénykép üzemeket és tűzbiztonsági szabályokat állapított meg. Az első évben 13 moziengedélyt adtak ki.

(Folytatása következik.)